

Marco Polo al CEE Palau. Proposta didàctica per a treballar la diversitat comunicativa a través del teatre amb mirada Basale

Eva Bitlloch Aurich

Mestra, logopeda i psicopedagoga

Maria Noguera Serra

Mestra, logopeda i psicopedagoga

Resum

Proposta didàctica de com hem realitzat el projecte del teatre en un CEE durant un curs escolar. Engloba l'atenció a la diversitat funcional dels alumnes de 12 a 20 anys tot treballant la comunicació, la mirada Basale, la competència artística, les noves tecnologies, l'autonomia... Ha estat un projecte que ha apoderat tots els alumnes i professionals de secundària.

Paraules clau: CEE; diversita; funcional; perfils comunicatius; SAAC; Basale Stimulation; estimulació sensorial.

Abstract

Didactic proposal on how we have done the theater project in a CEE during a school year. It includes attention to the functional diversity of students from 12 to 20 years of age working on communication, Basale's gaze, artistic competence, new technologies, autonomy ... It has been a project that has empowered all students and professionals high school.

Keywords: CEE; functional diversity; communicative profiles; SAAC; Basale Stimulation; sensory stimulation.

El Centre Públic d'Educació Especial Palau és un centre educatiu d'escolarització d'alumnat amb trastorns neuromotors. Tots ells tenen en comú el trastorn motor de base neurològica (paràlisi cerebral, malalties degeneratives, traumatismes cranioencefàlics i pluridiscapacitats) i són atesos per diferents perfils professionals (mestres, educadores, logopedes, fisioterapeutes, treballador social, infermera, psicopedagog...). L'escola dona resposta educativa a 54 nens/es i joves, entre 3 i 21 anys, de les diferents comarques gironines. Aquests es troben agrupats per l'edat; hi ha tres etapes : infantil, primària i secundària.

La nostra escola es caracteritza per treballar per projectes que involucren tot el centre i que cada any canvien, el curs 2017-2018 és l'any de les arts. I l'etapa de secundària ha triat les arts escèniques. Concretament l'obra "Els viatges de Marco Polo" de Pasqual Alapont. S'ha escollit aquesta obra perquè permet que tots els alumnes del centre, dins de la seva diversitat funcional, puguin "viure" i "experimentar" el que va sentir Marco Polo. Tots els alumnes hi participen adaptant el seu personatge a les seves potencialitats (llenguatge oral, usuari de sistemes augmentatius i/o alternatiu de comunicació...) i els resultats d'aquesta experiència és l'obra de teatre que es representa durant la setmana cultural. El repte pels professionals i alumnes del centre és aconseguir que el teatre sigui un mitjà per expressar sentiments, per explicar històries, per connectar amb altres persones i per potenciar les capacitats comunicatives a través dels diferents llenguatges. A l'etapa de secundària la meitat dels alumnes que en aquests moments utilitza la parla de forma funcional i la resta utilitza els SAAC (Sistemes augmentatius i/o alternatius de comunicació).

Des de fa un temps els professionals del CEE Palau s'estant formant amb la **Basale Stimulation** per poder atendre aquells alumnes que presenten greu diversitat funcional. Partim del pensament que: "*L'educació i el desenvolupament són possibles per greu que sigui la situació vital de la persona.*" (Fröhlich, 2006) Basale Stimulation consisteix en un seguit d'intervencions, que incideixen en tots els àmbits de percepció i que afavoreixen un desenvolupament global de la persona amb una greu diversitat funcional. No es tracta d'un mètode de treball aplicable en un moment donat, sinó que la Basale Stimulation, inclou tots els moments del dia (activitats d'higiene, canvi de bolquers, el vestir, l'alimentació, els canvis de postura) i totes les àrees d'aprenentatge. Les propostes d'estimulació s'orienten cap a tres grans nivells de percepció: somàtic, vestibular i vibratori.

El que pretenem és que els alumnes, a través del projecte Marco Polo, puguin potenciar tant el desenvolupament emocional i relacional com el d'habilitats i autonomia personal i social, així com el desenvolupament cognitiu.

Aquesta proposta didàctica ha creat un ambient educatiu on els alumnes han manifestat les seves potencialitats comunicatives, plàstiques, d'autonomia..., de manera que s'han motivat i engrescat moltíssim. S'han creat forts vincles entre els diferents grups de secundària i els professionals, cosa que ens ha sorprès gratament.

Un cop decidit entre alumnes i professionals que el projecte seria MARCO POLO comencem a treballar tot intentant fer protagonistes els alumnes en la construcció del propi coneixement; donant rellevància al treball cooperatiu. Hem volgut incentivar processos d'investigació de cerca d'informació i transferir estratègies per aprendre. S'ha procurat activar la comunicació, el diàleg en petit i en gran grup per construir coneixement de forma compartida; promovent el treball per agrupaments flexibles.

Tallers

Per aconseguir realitzar aquest projecte es creen 4 tallers (assaig, cromat, vestuari i decorats) que sorgeixen de la valoració de les necessitats per realitzar una obra de teatre i les potencialitats dels professionals. Aquestes tallers es realitzen dos cops per setmana i els alumnes van canviant cada setmana. Abans de començar els tallers i durant el mes de setembre i octubre les diferents aules han treballat el llibre, el personatge, els entorns... a través del llibre “*Em dic ...Marco Polo*”. A l’etapa de Secundària tenim alumnes amb discapacitat visual i la Fundació ONCE ens ha passat aquest llibre en format DAISY (audio digital) per tal que els alumnes el puguin escoltar a l’escola i a casa.

A part del taller d’**Assaig, Cromat** (el Chroma key en anglès, és una tècnica de postproducció i efectes visuals que consisteix en la substitució d’una font del mateix color per imatges o vídeos), els tallers Decorats i Vestuari, a l’etapa de secundària, han desenvolupat tot un seguit d’activitats per poder estimular els sentits dels nostres alumnes amb una mirada Basale. Els objectius i activitats plantejades en aquest espai tenen relació amb els actes de l’obra de teatre de Marco Polo (Venècia, naufragi, Xina, Pèrsia). Aquesta programació s’ha ideat per als alumnes més afectats de l’etapa. Les activitats proposades es poden repetir diverses vegades i en totes elles les respostes poden variar. En tot moment s’intenta no sobreestimar, sinó que s’observa l’alumne al rebre l’estímul i la seva reacció. Tal com Jean Piaget diu: “*Hem de donar als nens i les nenes l’oportunitat de sentir abans de comprendre, d’experimentar abans de conèixer, ja que no hi ha res en la intel·ligència que no hagi passat abans pels sentits.*” (Piaget, 1983)

Taula 1. Proposta.

	VENÈCIA	NAUFRAGI	XINA	PÈRSIA
AMBIENTACIÓ	Comença l’aventura de Marco Polo a la ciutat de Venècia. L’aula està preparada perquè els alumnes es puguin estirar a terra, sonen amb cançons típiques italianes i ens imaginem que som a Venècia.	Som a Venècia i anem amb góndola. Percebem els peixos que ens toquen el cos. Som al mig del mar i vivim l’aire .	Som a la Xina a través de les olors, de les robes... al entrar a l’aula sonarà música d’aquest país. L’aula està preparada perquè els alumnes es puguin estirar.	Som a Pèrsia a través de les espècies, i de moltes altres sensacions. Al entrar a l’aula sonarà música persa. L’aula està preparada perquè els alumnes es puguin estirar

OBJECTIUS	<p>-Acceptar tastar les diferents aigües. -Expressar si li agrada o no li agrada. -Consentir el massatge als peus. -Posar els peus a dins de l'aparell de massatge. -Tocar el commutador per fer anar el vídeo de Venècia.</p>	<p>- Manifestar si en vol més o prou. -Acceptar els moviments de la góndola. -Demandar més o prou aire. -Viure els sotracs de passar per la barca de l'escola. -Tocar el commutador perquè soni la música.</p>	<p>-Acceptar olorar les diferents fragàncies. -Manifestar si vol o no vol tocar les robes. -Consentir el massatge a la cara. -Manifestar si en vol més o prou. -Tocar el commutador perquè soni la música.</p>	<p>-Acceptar olorar i tastar les diferents espècies. -Consentir el massatge a les mans i cara. -Manifestar si vol o no vol tocar el fred i el calent. -Manifestar si en vol més o prou. -Tocar el commutador perquè soni la música.</p>
ACTIVITATS : SENSORIALS (s) BASALE(b)	<p>Sessió 1: Ens movem al ritme de la música italiana (b) Tastem aigua dolça i aigua (s) salada. Sessió 2: Ens movem al ritme de la música italiana (b) Rentem els peus amb aigua i després massatge als peus (s) Sessió 3: Ens movem al ritme de la música italiana (b) Vídeo amb so d'onades i cal tocar el commutador perquè el vídeo funcioni. (s)</p>	<p>Sessió 1: Escoltem música italiana (s) Moviment de la góndola (b) Sessió 2: Toquem les parts del cos amb 2 peixos (un de tacte agradable i l'altre amb tacte desagradable) (s) Passem per sobre la barca de l'escola (b) Sessió 3: Sentim l'aire del mar (s +b)</p>	<p>Sessió 1: Fem un massatge a la cara amb els aparells facials (b) Olorem les diferents olors preparades (s) Sessió 2: Fem un massatge a cames o braços (b) Percebem els diferents tactes de les robes en el propi cos (s) Sessió 3: L'aula està ambientada amb una olor (s) Realitzem moviments tot escoltant la música xinesa (b)</p>	<p>Sessió 1: Fem un massatge a la cara amb els aparells facials (b) Olorem i tastem les diferents espècies preparades (s) Sessió 2: Massatge vibratori a les mans(b) Percebem el fred i el calor a les mans (s) Sessió 3: L'aula està ambientada amb les olors de les espècies.(s) Realitzem moviments tot escoltant la música persa (b)</p>
MATERIALS	<p>Música italiana, gots, guants, sal, sucre, aparell de massatge de peus, crema pels peus, SAAC per respondre les preguntes, commutador.</p>	<p>Ventilador, SAAC per respondre les preguntes, góndola, barca....</p>	<p>Aparells de massatge facial, 10 tipus diferents d'encens , recull de diferents robes (sedes, cotó, sintètics, vellut, polar...), SAAC, commutador.</p>	<p>Aparells de massatge facial, recull de 15 tipus diferents d'espècies, gel i sac per escalfar, aparells vibratori, SAAC, commutador.</p>

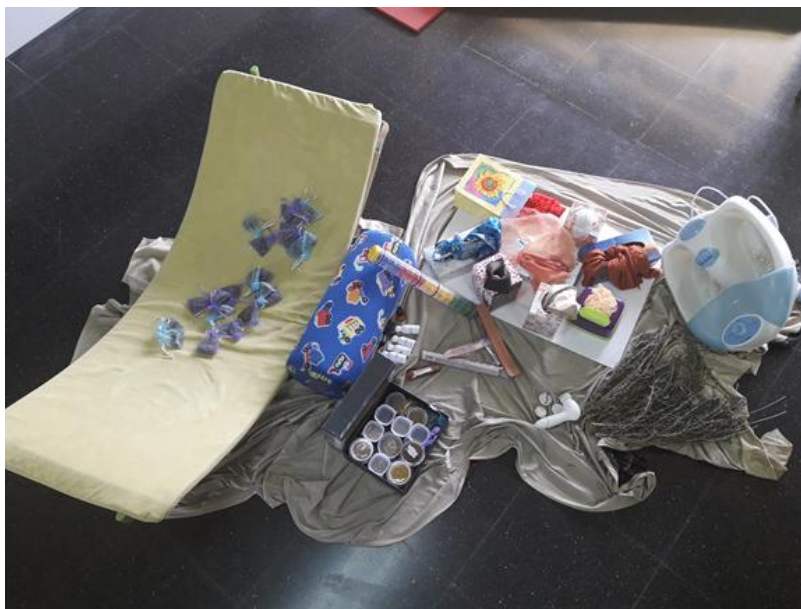

Foto 1. El material.

El taller d'assaig és l'eix vertebrador, a partir del qual s'estructuren els agrupaments de tots els tallers i totes les habilitats comunicatives que cal treballar amb cada alumne/a. El professional encarregat fa servir tots els diferents perfils comunicatius per aconseguir que cada alumne malgrat la seva diversitat funcional pugui gaudir i participar en l'obra teatral de Marco Polo. Això implica fer i refer constantment el guió de l'obra ja que els personatges no sempre responen igual. A part del mestre hi ha molt de personal de suport: educadores, tramoistes (per moure els alumnes), veus en off, practicants, col·laboradors...

Els professionals del taller de vestuari, maquillatge i publicitat conjuntament amb els alumnes, escullen els vestits i els maquillatges. Es busquen per la xarxa, entre les famílies i els recursos de l'escola; es van trobant i es confeccionen els diferents vestits per l'obra. En aquest taller també se'ls emproven i es maquillen. S'elabora el recull d'imatges per tal que tots els alumnes i professionals sàpiguen com aniran caracteritzats el dia de la representació. S'aprofita quan estan vestits i maquillats per anar a explicar a les altres aules de l'escola (companys i professionals) què i com s'està treballant amb el projecte de Marco Polo, i per realitzar gravacions del croma. També s'elaboren les notícies pel blog i el tríptic per l'obra de teatre, els cartells del vestuari...

Entre tot l'equip de mestres es va decidir que algunes escenes fossin realitzades amb la tècnica croma. D'aquesta manera s'introdueixen les noves tecnologies i es treballen altres habilitats comunicatives. Això també permet que tots els alumnes puguin participar de l'obra de teatre sigui quina sigui la seva diversitat funcional. En aquest taller també hi ha diferents professionals que gestionen tota la gravació, muntatge, escena... El dia de la gravació cal que els alumnes es canviïn de vestuari, es maquillin, organitzin l'atrezzo... tot el necessari perquè quedi molt bé.

Els professionals del centre s'encarreguen d'elaborar conjuntament amb els alumnes els diferents decorats. Malgrat les diferents diversitats funcionals s'intenta que tots puguin participar: pintant, tocant, enganxant, retallant, vivenciant amb el cos.

Foto 2. Els quatre tallers.

A continuació detallam a través de la taula n.2, competències i objectius dels quatre tallers que es posen en funcionament al novembre amb dues sessions setmanals. Atenent sempre a la diversitat funcional dels nostres alumnes que sovint al llarg de l'activitat precisen de: canvis posturals, hidratacions, canvis higièncics,... Les competències ressaltades són les que s'han prioritzat en els diferents tallers.

Taula 2. Competències i objectius dels tallers.

ASSAIG	VESTUARI, MAQUILLATGE I PUBLICITAT	CROMA	DECORATS
1. Comunicativa lingüística i audiovisual.	1. Comunicativa lingüística i audiovisual.	1. Comunicativa lingüística i audiovisual.	1. Comunicativa lingüística i audiovisual.
		3. Tractament de la informació i competència digital	2. Artística i cultural.
4. Musical	4. Musical	4. Musical	4. Musical
	5. Competència d'autonomia personal.		
6. Coneixement interacció amb el món físic.	6. Coneixement interacció amb el món físic.	6. Coneixement interacció amb el món físic.	6. Coneixement interacció amb el món físic.
7. Social i ciutadana.	7. Social i ciutadana.	7. Social i ciutadana.	7. Social i ciutadana.
1	<ul style="list-style-type: none"> • Millorar l'expressió oral i no verbal. • Fer un ús correcte del cos i de la veu: orientació de l'espai-temps en relació a un mateix, als altres i al context utilitzant el cos com a instrument d'expressió i comunicació. • Conèixer els conceptes de l'escenografia: attrezzo, tramoia, teló... • Conèixer qui era Marco Polo i què li passa en aquesta història. • Entendre que és la veu en Off. • Ser competent en l'ús de SAAC • Comunicar utilitzant el llenguatge verbal i no verbal: el gest, la mirada, expressions facials, SAAC (pictogrames, paraula escrita, ajuts tècnics a la comunicació...). • Diferenciar la funcionalitat dels diferents pictogrames i emprar-los correctament, tant si es tracta de pictogrames contingut com si són pictogrames d'ús. 		

	<ul style="list-style-type: none"> ● Generalitzar l'ús del SAAC en diferents entorns i amb diferents interlocutors.
2	<ul style="list-style-type: none"> ● Percebre i tocar tots diferents materials. ● Fer ús de diferents tècniques plàstiques: encolar, retallar, pintar, enganxar.
3	<ul style="list-style-type: none"> ● Conèixer la tècnica del Chroma key (Croma). ● Cercar imatges per internet. ● Interpretar escenes a través de la tècnica Chroma key (Croma) ● Preparar el material per elaborar la gravació
4	<ul style="list-style-type: none"> ● Conèixer i identificar les diferents músiques que surten a l'obra. ● Aprendre i gaudir amb les cançons de l'obra i saber la funció del tècnic de so. ● Escoltar i gaudir de la música italiana, xinesa, índia.
5	<ul style="list-style-type: none"> ● Conèixer els elements com: vestuari, actors, maquillatge. ● Participar en la selecció de vestuari i maquillatge. ● Participar dins de les seves capacitats en vestir-se i desvestir-se. ● Participar en com s'ordena el vestuari i el maquillatge. ● Participar en l'explicació del procés fet en aquest projecte a les altres aules.
6	<ul style="list-style-type: none"> ● Descobrir, vivenciar i identificar altres entorns diferents al nostre. ● Descobrir, vivenciar i identificar els diferents referents (vestuari, transports, menjar...) a l'època de dels viatges de Marco Polo.
7	<ul style="list-style-type: none"> ● Treballar en equip: feina de tots, responsabilitat compartida. ● Millorar les habilitats socials i la interacció entre els alumnes de diverses aules. ● Fomentar les relacions i la cohesió entre tota la comunitat educativa (alumnat, mestres i pares...).

El **Calendari** d'aplicació de tot el que proposem ha estat el següent:

Setembre: acordem (professionals i alumnes) fer l'obra de teatre.

Octubre: s'informa al claustre i a les famílies. Es fa la lectura del llibre de Marco Polo per descobrir els personatges, els entorns, època...

Novembre: comencen els tallers (assaig, vestuari, chroma, decorats). També s'inicien tallers Basale Stimulation per aquells alumnes més afectats. Avaluació inicial alumnes i claustre.

Desembre: es paren els tallers per realitzar les activitats nadalenques.

Gener: es reinicien els tallers. S'organitzen grups per anar a fer l'explicació a les altres etapes.

Febrer: es continua amb la mateixa dinàmica.

Març: comencen els **assajos generals**. Publicitat mitjançant la confecció de díptics, cartells... la pàgina web. Continua el treball sensorial dels tallers Basale Stimulation.

Abril: posada en escena de l'obra davant familiars i amics.

Maig: avaluació final (alumnes i claustre).

Pel que fa a l'**avaluació del alumnes** hem realitzat una avaluació inicial, una formativa i una de final per observar el procés d'aprenentatge que han seguit. I l'objectiu de l'**avaluació del claustre** pretenia observar si amb el projecte s'havia aconseguit apoderar a tots els professionals de l'escola.

Consideracions finals

L'experiència ens ha fet millorar en molts aspectes: analitzar les activitats i els objectius plantejats, organitzar el projecte amb els alumnes i els professionals, informar al claustre del projecte i del

procés que hem seguit al llarg del curs escolar, intentar seguir una temporització, viure de manera global la metodologia de Basale Stimulation. Unir esforços per aconseguir un bé comú, ens ha enriquit com a professionals compartir l'experiència amb l'alumnat ens ha fet créixer a tots.

Treballar per projectes provoca dinàmiques que ajuden a millorar les tasques educatives que s'estan realitzant, i incloure tota la diversitat funcional d'un CEE és un repte. Creiem però, que ho hem aconseguit. Tots hem gaudit de MARCO POLO.

Referències Bibliogràfiques

Piaget, J. (1978): *La Equilibración de las Estructuras Cognitivas. Problema central del Desarrollo*. Editorial Siglo XXI. Madrid

Bienstein, C; Fröhlich, A.(2003): *Basale Stimulation in der Pflege*. Kallmeyer, Hannover.

Baugmart ,D.; Johnson, J.; Helmstetter E.(1996): *Sistemas alternativos de comunicación para personals con discapacidad*. Alianza Psicología. Madrid.

Pasqual, A. (1996): *Els viatges de Marco Polo*. Micalet Teatre. Edicions Bromera. Barcelona

Barba, N., Salomó, X. (2004): *Em dic... Marco Polo*. Ed. Parramón. Barcelona.

Correspondència amb les autores: *Eva Bitlloch Aurich*. Mestra, logopeda i psicopedagoga. E-mail: ebitlloc@xtec.cat.
Maria Noguera Serra. Mestra, logopeda i psicopedagoga. E-mail: mnogue46@xtec.cat.